

ników ZS, można przewidywać, że podobne kłopoty za jakieś 10 lat wystąpią z ... wodą. Nowoczesne konstrukcje silników, wyposażone w tzw. ogniwa wodorowe, jako podstawowe paliwo wykorzystywać mogą wodę, która rozkładana będzie

w różnych procesach na tlen i wodór. Wodór, przechodząc przez ogniwo wodorowe, generuje ładunki elektryczne i powstawanie prądu, napędzającego silnik elektryczny. Czy zatem zapłacimy akcyzę również i za wodę „paliwową”?

50-lecie inseminacji łowickiej

W dniach 21-22 czerwca br. Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Sp. z o.o. w Łowiczu zorganizowało uroczystą konferencję pt. „50-lecie tradycji inseminacji łowickiej”, pod patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Intencją organizatorów było uświetnienie jubileuszu, związanego z rozpoczęciem usług inseminacyjnych na tym terenie 50 lat temu. Obchody kolejnych rocznic, tradycyjnie już, są przygotowane wspólnie z hodowcami i naukowcami. Tak było w latach: 1975, 1981, 1986, 1997 i w 2002. Podobnie jak w przypadku dwóch poprzednich jubileuszy, patronat nad tym spotkaniem objęło Polskie Towarzystwo Zootechniczne. W dwudniowych obradach uczestniczyło w sumie 380 osób, w tym goście z kraju i zagranicy.

Prezes Zarządu MCHiRZ Krzysztof Gajek w wystąpieniu inauguracyjnym, witając przybyłych gości, podkreślił, że 50-lecie inseminacji łowickiej dla całego zespołu pracowników Spółki, a także dla tych, którzy tę działalność rozpoczynali i kontynuowali przez wiele lat, jest świętem wyjątkowym. Wysoki poziom usług, jaki został osiągnięty w MCHiRZ, był możliwy dzięki ogromnemu wysiłkowi co najmniej dwóch pokoleń pracowników. To co udało się osiągnąć może być powodem dumy i satysfakcji, ale też zobowiązuje.

Uroczystość uświetnili swą obecnością: Piotr Jakubowski – wicedyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii MRiRW, Helena Pietraszkiewicz – wojewoda łódzki, Cezary Dzierżek – starosta łowicki, Ryszard Budzalek – burmistrz Łowicza, Stanisław Fontański – dyrektor Departamentu Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, Jarosław Naze – dyrektor Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii w Łodzi, Janusz Kądziela – zastępca dyrektora Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, Leszek Hądzlik – prezydent Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Bogdan Konopka – prezes Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, Tadeusz Blicharski – dyrektor Biura „POLSUS”, Wiktor Szmulewicz – prezes Mazowieckiej Izby Rolniczej, Andrzej Górczyński – prezes Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego, a także przedstawiciele trzech pozostałych Spółek inseminacyjnych w kraju – Tadeusz Opiłowski (prezes Zarządu SHiUZ w Bydgoszczy), Andrzej Baehr (prezes Zarządu WCHiRZ w Poznaniu), Jarosław Jędraszczyk (wiceprezes MCB w Krasnem).

W uroczystości uczestniczyli również naukowcy z uczelni rolniczych i instytutów naukowych, przedstawiciele władz samorządowych, ośrodków doradztwa rolniczego, ośrodków hodowli zarodowej, spółdzielni mleczarskich i innych instytucji współpracujących z MCHiRZ, a także hodowcy zwierząt oraz pracownicy Spółki, w tym liczne grono byłych pracowników, pamiętających początki wprowadzania inseminacji do praktyki hodowlanej. Na uroczystość przybyli goście z zagranicy: z Niemiec – Andreas Kandzi (OHG Osnabrück); z Francji – Bertrand Cassou i Jacques Mange (IMV Technologies) oraz Xavier Mear (GENES DIFFUSION); z Holandii – Bartele Verbeek (Alta Genetic). Obrady części referatowej poprowadził prof. Roman Niżnikowski z SGGW – wiceprezes Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego. Wszystkie referaty, prezentowane podczas dwudniowych obrad, zostały opublikowane w „Rocznikach Naukowych Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego” (tom 2, 2006, suplement 1).

W pierwszym referacie, zatytułowanym „50-lecie inseminacji łowickiej”, Ludomir Goździkiewicz przedstawił w sposób bardzo ciekawy historię wprowadzania inseminacji do praktyki hodowlanej. Dla dużej liczby uczestników wystąpienie to było okazją do wielu, często sentymentalnych wspomnień. Byli pracownicy Stacji ze szczególnym wzruszeniem przyjęli te fragmenty wystąpienia, w których referent wspominał pierwsze trudne lata, kiedy wdrażano nową metodę i przekonywano hodowców do stosowania inseminacji, a jednocześnie wielką determinację we wszelkich działaniach całej kadry inżynierjno-technicznej. Warto zaznaczyć w tym miejscu, że Ludomir Goździkiewicz w latach 1968-2000 był dyrektorem SHiUZ w Łowiczu, a zawodowo związany jest z tym miejscem od 38 lat. Swoją ofiarną pracą i wielkim zaangażowaniem, a także dzięki właściwej organizacji i zarządzaniu, oddanym pracownikom oraz współpracy z ośrodkami naukowymi, przyczynił się w dużym stopniu do upowszechniania inseminacji, a tym samym do wprowadzania postępu genetycznego w hodowli zwierząt w kraju. Za początek działalności Stacji przyjmuje się datę 1 października 1956 roku, kiedy to uruchomiono Państwową Stację Buhajów w Łowiczu, przy ul. Topolowej 49, i wysłano w teren pierwsze pozyskane nasienie buhajów. W ciągu 50 lat nastąpiło wiele zmian w organizacji stacji hodowli i unasienniania zwierząt, ich liczbie oraz zasięgu działania. Podczas kolejnej reorganizacji w 1997 roku, z dziewięciu SHiUZ w kraju pozostały cztery: w Bydgoszczy, Krasnem, Łowiczu i Poznaniu. W listopadzie 2000 roku w miejsce SHiUZ powstało Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt, jako jednoosobowa spółka Skarbu Państwa. Mazowieckie Centrum organizuje i świadczy usługi w zakresie hodowli i rozrodu bydła, trzody chlewnej oraz pszczoł rolnikom z czterech województw: mazowieckiego,

łódzkiego, świętokrzyskiego i dolnośląskiego. Wyniki osiągnięte w terenie świadczą o niewątpliwym sukcesie Mazowieckiego Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt w rozwoju świadczonych usług inseminacyjnych. Na zakończenie Ludomir Goździkiewicz podkreślił fakt, że mimo transformacji i kolejnych reform udało się zachować dorobek i zapewnić tak imponujący rozwój, co jest niewątpliwie zasługą obecnego kierownictwa Spółki oraz wszystkich pracowników.

W części referatowej pierwszego dnia konferencji uczestnicy wysłuchali jeszcze dwóch ciekawych wystąpień. Profesor Zdzisław Smorąg z Instytutu Zootechniki w Balicach, w swoim referacie pt. „Biotechnologiczne metody w rozrodzie – teraźniejszość i przyszłość”, omówił wybrane zagadnienia dotyczące biotechniki, w tym biotechnologii rozrodu, z którą nowoczesna hodowla jest nierozzerwalnie związana. Szczegółowo zostały przedstawione nowe metody oceny nasienia, regulacja płci przy pomocy sortowania plemników, klonowanie zwierząt gospodarskich oraz zagadnienia związane z wykorzystaniem transgenezy zwierząt do szeroko rozumianej poprawy produkcji zwierzęcej. Z kolei w referacie pt. „Genetyczne uwarunkowanie cech użytkowych zwierząt” prof. Andrzej Filistowicz, z Akademii Rolniczej we Wrocławiu, omówił różne aspekty wykorzystania osiągnięć genetyki molekularnej, cytogenetyki i wysublimowanych metod oceny statystycznej (biostatystyki) do poprawy efektywności pracy hodowlanej we współczesnej hodowli zwierząt.

Przed uroczystością wręczenia medali i odznaczeń zasłużonym pracownikom, prezes Zarządu MCHiRZ Krzysztof Gajek dokonał krótkiego podsumowania działania Spółki. Od 2001 roku, tzn. od czasu powołania MCHiRZ jako jednoosobowej spółki Skarbu Państwa, bilans zawsze zamykany jest wynikami dodatnim. Z uwagi na teren działania Spółki – obszar czterech województw – ma ona znaczący udział w świadczeniu usług inseminacyjnych; na tym terenie znajduje się m.in. 30% populacji masowej krów, w tym populacja aktywna to 120 tys. krów. W ubiegłym roku zostało wykonanych ponad 514 tys. zabiegów inseminacyjnych krów, ponad 250 tys. – świń i ponad 12 tys. – matek pszczelich. Ponadto Mazowieckie Centrum prowadzi własną hodowlę buhajów i knurów, a także sprzedaż zwierząt zarodowych oraz nasienia w kraju i za granicą (standardy unijne spełniane były jeszcze przed wejściem Polski do UE). Do tych sukcesów przyczynił się niewątpliwie także zgrany zespół pracowników, oddanych i uczciwych, z pasją wykonujących swoje zadania. Przyznane odznaczenia – „Zasłużony dla Rolnictwa” oraz „Medal 50-lecia inseminacji łowickiej” są wyrazem uznania za wieloletnią, ofiarną pracę, a także za owocną współpracę. Dla wielu odznaczanych taka forma oceny ich pracy ma wielkie znaczenie – podczas wręczenia odznaczeń wiele osób było bardzo wzruszonych. Odznaka „Zasłużony dla Rolnictwa” nadana została 35 osobom, szczególnie zasłużonym pracownikom w Zakładach: Łowicz, Brzeście, Ciechanów, Gostków, Kruszów, Legnica, Sierpc, Zameczek, Żelków. „Medal 50-lecia inseminacji łowickiej” nadano nie tylko zasłużonym pracownikom MCHiRZ, otrzymały go także organizacje hodowców, ośrodki doradztwa rolniczego, izby rolnicze, spółdzielnie mleczarskie, hodowcy, Akademia Podlaska oraz wie-

le osób współpracujących z MCHiRZ w Łowiczu – w sumie przyznano 94 medale.

Podczas licznych wystąpień okolicznościowych – gości z kraju i z zagranicy, przedstawiciele: ministerstwa rolnictwa, władz samorządowych, organizacji hodowców, izb rolniczych, instytucji i ośrodków współpracujących z MCHiRZ, a także naukowców i hodowców – padło wiele słów uznania, które kierowano pod adresem Krzysztofa Gajka – prezesa Zarządu MCHiRZ, Elżbiety Gasik – dyrektora do spraw hodowli oraz całego kierownictwa Zarządu Spółki oraz pracowników. Gratulowano nie tylko osiągniętych sukcesów i stworzenia dobrze funkcjonującego przedsiębiorstwa, które nie musi obawiać się konkurencji, ale przede wszystkim podkreślano niezwykłą uczciwość, rzetelność i życzliwość we wzajemnych kontaktach.

Dużą atrakcją dla uczestników konferencji był piknik towarzyski, zorganizowany w „Skansenie Ziemi Łowickiej”. Były tam występy zespołu ludowego „Blichowiaci”, wyjątkowo smaczne jedzenie, poza tym można było serdecznie porozmawiać z wieloma ciekawymi ludźmi, a także potańczyć.

W drugim dniu konferencji zaprezentowano pięć referatów. Profesor Henryk Grodzki z SGGW, w referacie pt. „Zmiany w użyteczności mlecznej i technologii chowu bydła w ostatnim 50-leciu”, analizując zmiany w wielkości pogłowia, wydajności mlecznej, jakości produkowanego mleka oraz organizacji skupu, a także w technologiach utrzymania bydła, stwierdził, że największe pozytywne zmiany (z wyjątkiem zmniejszenia pogłowia) nastąpiły w ostatnim dziesięcioleciu, szczególnie dotyczy to poprawy jakości mikrobiologicznej mleka. Zatem w stosunkowo niedługim czasie został pokonany duży dystans, jaki nas dzielił w stosunku do krajów Europy Zachodniej. W drugim referacie pt. „Globalizacja hodowli oraz przyszłe potrzeby hodowców bydła na świecie”, autor – Bartele Verbeek z Holandii, dyrektor Alta Europe – przedstawił sytuację w światowej hodowli oraz jej kierunki rozwoju. Szczególną uwagę zwrócił na przyszłe potrzeby tzw. komercyjnych hodowców, produkujących mleko w bardzo dużych stadach krów, liczących od 600 do 10 000 sztuk, gdzie pojedyncza krowa traktowana będzie jako jednostka produkcyjna, która powinna uzyskać maksymalny zysk. Opłacalność będzie zależała od poziomu zarządzania gospodarstwem i jakości krów w stadzie. Zatem hodowla powinna być prowadzona tak, jak każde inne duże przedsiębiorstwo, tzn. skomplikowane obszary takiej produkcji, jak żywienie, rozród, zdrowotność czy całościowe zarządzanie stadem, będą wymagały dużych kwalifikacji od zarządzającego lub będą powierzone „dostawcom” tego rodzaju usług.

Trzy następne referaty poświęcone były tematyce związanej z inseminacją świń, owiec i ptaków. Profesor Stanisław Kondracki z Akademii Podlaskiej przedstawił referat pt. „Znaczenie inseminacji jako podstawowej biotechniki w rozrodzie świń”. Skala inseminacji w masowym rozrodzie świń w Polsce przekracza obecnie 40%, ta metoda rozrodu przynosi bowiem liczne korzyści o charakterze hodowlanym i produkcyjnym. Dobre perspektywy dla dalszego rozwoju inseminacji stwarzają osiągnięcia w zakresie kriokonserwacji nasienia.

Istnieje jednak duża zmienność między rozplodnikami, determinowana czynnikami genetycznymi i pozagenetycznymi, w zakresie parametrów fizycznych i jakościowych pozyskiwanego nasienia, co często utrudnia efektywne wykorzystanie nasienia. Zatem predyspozycje knurów do użytkowania inseminacyjnego można byłoby uwzględniać jako istotne kryterium selekcyjne.

„Inseminacja owiec i kóz w Polsce – rys historyczny oraz stan obecny” to tytuł wystąpienia prof. Wiesława Karety z Instytutu Zootechniki w Balicach. Autor omówił w aspekcie historycznym rozwój badań związanych z wykorzystaniem inseminacji tych zwierząt w naszym kraju. Pierwsze informacje dotyczące inseminacji owiec pochodzą z 1936 roku, jednak w skali praktycznej inseminację owiec zapoczątkowano w latach pięćdziesiątych. Obecnie inseminacja owiec i kóz jest coraz częściej poprzedzana kuracją hormonalną samic, udoskonalane są również metody inseminacji, np. domaciczne deponowanie nasienia przy użyciu laparoskopii, diagnostyka ciąży metodą USG. Mrożenie i przenoszenie zarodków jest już stosowane w celu zabezpieczenia rezerw genetycznych, natomiast metody z zakresu klonowania i transgenezy wykorzystywane są jedynie w warunkach doświadczalnych.

Rolę inseminacji w rozrodzie ptaków użytkowych i wolno żyjących w aspekcie hodowlanym, technologicznym, sanitar-

no-weterynaryjnym, ekonomicznym, a także z punktu widzenia ochrony zagrożonych i ginących gatunków omówiła dr Ewa Łukaszewicz z Akademii Rolniczej we Wrocławiu, w referacie zatytułowanym „Inseminacja – metoda wspomagająca rozród ptaków”. Autorka przedstawiła szczegółowo metody pobierania nasienia od ptaków, czynniki wpływające na jakość ich nasienia, a także właściwości nasienia ptaków, jego ocenę i metody unasieniania.

Jak już wspomniano, wszystkie prezentowane referaty (poza wystąpieniem Bartele Verbeek z Holandii) zostały opublikowane w suplementie „Roczników Naukowych Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego” (tom 2, 2006, sup. 1).

Podsumowując dwudniową konferencję w Łowiczu, zorganizowaną z okazji jubileuszu 50-lecia inseminacji łowickiej, prezes Zarządu MCHiRZ podziękował wszystkim za uczestnictwo, za wiele miłych słów skierowanych pod jego adresem i całej załogi, nie tylko podczas oficjalnych wystąpień, ale także podczas spotkania towarzyskiego. Są to rzeczy nie do przecenienia, świadczą o tym, że obrany kierunek rozwoju Spółki jest właściwy, działania doceniane, a to z kolei wszystkich bardzo mobilizuje do dalszej pracy.

Zofia Pietrzak

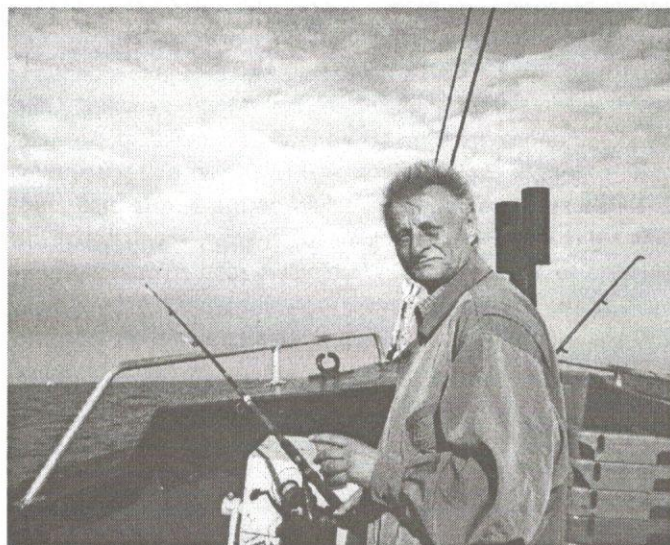
Wspomnienie o Profesorze Krzysztofie Walawskim

*„Umarłych wieczność dotąd trwa,
dokąd pamięcią Im się płaci.”*

Wiesława Szyborska

W dniu 15 września 2006 roku minie pierwsza rocznica, kiedy z wielkim żalem pożegnaliśmy prof. dr. hab. Krzysztofa Walawskiego, nauczyciela akademickiego, współpracownika i nieodżałowanego przyjaciela.

Krzysztof Walawski urodził się 19 grudnia 1937 roku w Milanówku k. Warszawy. Okres okupacji spędził w Warszawie, a następnie w Mościcach k. Tarnowa. Po wyzwoleniu wraz z rodzicami i młodszym bratem zamieszkał w Sopocie, gdzie w 1954 roku ukończył liceum ogólnokształcące. Studia na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie ukończył w 1960 roku, wykonując pracę magisterską u profesora Włodzimierza Szczekin-Krotowa w Zakładzie Hodowli Bydła. Tam też zaczęła się kształtować Jego osobowość zawodowa. Bezpośrednio po ukończeniu studiów, otrzymując nakaz pracy, rozpoczął pracę zawodową, początkowo jako inspektor ds. hodowli w Zakładach Mięśnych w Tczewie, a następnie jako agronom gromadzki na terenie powiatu sztumskiego. Jednocześnie pracował jako nauczyciel

zawodu w Szkole Przesposobienia Rolniczego w Sztumie. Pełnił dodatkowo kilka funkcji społecznych w wiejskich organizacjach kulturalnych i sportowych. W 1965 roku podjął pracę w Rolniczym Rejonowym Zakładzie Doświadczalnym w Starym Polu, gdzie jako starszy asystent działu zootechnicznego sprawował nadzór nad stadami zarodowymi bydła i owiec. Z końcem roku 1967 podjął się organizacji pierwszego w kraju Laboratorium Grup Krwi w Wojewódzkiej Stacji Oceny Zwierząt w Olsztynie, którego był kierownikiem. Uczestniczył również w organizacji Krajowego Systemu Kontroli Po-